

Petre Tutea - Cugetari memorabile

Se spune că intelectul e dat omului ca să cunoască adevărul. Intelectul e dat omului, după părerea mea, nu ca să cunoască adevărul, ci să primească adevărul.

Tot ce teoretic este just este practic necesarmente just. Nu si invers, că oamenii au practici sinistre în istorie.

Am avut revelatia că în afară de Dumnezeu nu există adevăr. Mai multe adevăruri, zic eu, raportate la Dumnezeu, este egal cu nici un adevăr. Iar dacă adevărul este unul singur, fiind transcendent în esență, sediul lui nu e nici în știință, nici în filozofie, nici în artă. Si când un filozof, un om de știință sau un artist sînt religiosi, atunci ei nu se mai disting de o babă murdară pe picioare care se roagă Maicii Domnului.

Acum, mai la bătrînete, pot să spun că fără Dumnezeu si fără nemurire nu există adevăr.

Au falsificat sută la sută alegerile. Ati citit "Complicatiile tehnicii votării"? Nu puteam să votez nici eu, atît era de complicat! Păi ce-i acest ceusesc 89% pentru niste golani care nu-s în stare să conducă nici o gară? Incapacitatea de guvernare a ăstora s-ar putea să fie sansa hoitului român să devină viu...

"Domnule Tutea, dacă ati fi fost ales presedinte la 20 mai, prin absurd, care ar fi fost prima hotărîre pe care ati fi luat-o?" - Prima hotărîre: privatizarea, însemnînd constructia celor două comune: comuna agrară, întemeiată pe gospodarul dibaci si priceput, si comuna urbană, guvernată de întreprinderi, de acesti giganti ai lumii moderne. Si as fi creat institute care să sincronizeze poporul român cu toate cuceririle speciei om, mutate în spatiul valah. Că eu nu contest poporului român că limba lui si geniul lui intelectual îi permit să mute creatiile speciei om la el acasă.

Omul, când e singur, poate face fel de fel de unelte. Adică devine american, spun eu. Eu as scrie peste Statele Unite astfel: "Omul este un animal care fabrică unelte." M-au întrebat unii care sînt foarte filoamericani ce cred despre americani. Sînt lăcătusi cosmici, domnule, le-am zis. India, de pildă, este inferioară tehnic Americii. Nici nu încape îndoială: America o bagă la jiletică. Da' spiritual America e o Ghana; pe lîngă India e primitivă.

Americanii nu mor în război. Sînt supraînarmati. Dau lovituri zdrobitoare. La ei cine face economie la munitie răspunde în fata Senatului.

Eu nu pot fi americanofob decît în ceea ce priveste descompunerea religioasă în secte. Dar din punct de vedere politic... si noi si rusii ar trebui să avem în frescele din biserici un Columb, căci fără el învățăm acum nemtete cu dictionarele pe genunchi.

În belsugul de-acolo nu poate apărea o gîndire teologică. Americanii n-au vocatie; îl invocă pe Dumnezeu doar ca să le binecuvînteze prăvăliile. Ei gîndesc negustoreste. Exercită stăpînirea lumii doar la casele de bani.

Antisemitismul nu e o reactie spontană a românilor, a germanilor, a polonilor, a francezilor, a americanilor, ci e provocat de evrei, prin exces. E provocat de ei ca spaimă, crezînd că-l previn. Antisemitismul functionează după principiul actiunii si reactiunii. Păi dacă rabinul Moses Rosen, care e doctor si face

parte din Consiliul Mondial Evreiesc, îl înjură pe Eminescu... Păi ce ar zice el dacă eu l-as lua pe Moise pe fâras?

Nu am fost si nu sînt antisemit, pentru că ar însemna să fiu anticrestin. Pentru că, să fim cinstiti, Cristos nu e din Fălticeni.

O babă murdară pe picioare, care stă în fata icoanei Maicii Domnului în biserică, fată de un laureat al premiului Nobel ateu - baba e om, iar laureatul premiului Nobel e dihor. Iar ca ateu, ăsta moare asa, dihor.

Eu cînd discut cu un ateu e ca si cum as discuta cu usa. Între un credincios si un necredincios, nu există nici o legătură. Țla e mort, sufleteste mort, iar celălalt e viu si între un viu si un mort nu există nici o legătură. Credinciosul crestin e viu.

Ateii si materialistii ne deosebesc de animale prin faptul că nu avem coadă.

Ateii s-au născut, dar s-au născut degeaba.

Eu nu detest burghezia. Eu m-am lămurit că un om care vrea să fie bogat nu este un păcătoș. Spunea odată un preot bătrîn: Circulă o zicală că banul e ochiul dracului. Eu nu-l concep ca ochiul dracului, eu îl concep ca pe o scară dublă. Dacă-l posezi, indiferent în ce cantități, si te misti în sus binefăcător pe scară, nu mai e ochiul dracului. Iar dacă cobori, atunci te duci cu el în infern, prin vicii, prin lăcomie si prin toate imperfectiile legate de orgoliu si de pofta de stăpîn.

Nu pot evita neplăcerile bătrînetii si nu mă pot supăra pe Dumnezeu că m-a tinut pînă aproape la nouăzeci de ani. Însă bătrîinii au o supapă foarte înțeleaptă: au dreptul la nerusinare. O nerusinare nelimitată. Cînd mă gîndesc la suferintele bătrînetii, îmi dau seama că în natura asta oarbă cel mai mare geniu este geniuul mortii. Faptul că murim, de cele mai multe ori la timp, este un semn al dragostei lui Dumnezeu pentru noi.

Eu sînt iudeocentric în cultura Europei, căci dacă scoti Biblia din Europa, atunci Shakespeare devine un glumet tragic. Fără Biblie, europenii, chiar si laureatii premiului Nobel, dormeau în crăci. Stiinta si filozofia greacă sînt foarte folositoare, dar nu sînt mîntuitoare. Prima carte mîntuitoare si consolatoare pe continent - suverană - e Biblia.

Există o carte a unui savant american care încearcă să motiveze stiintific Biblia. Asta e o prostie. Biblia are nevoie de stiintă cum am eu nevoie de Securitate.

Luther, cît e el de eretic si de zezec, a spus două lucruri extraordinare: că creatia autonomă e o cocotă si că nu există adevăr în afară de Biblie. Mie mi-a trebuit o viață întreagă ca să aflu asta. El nu era asa bătrîn cînd a dibăcit chestia asta, că era călugăr augustin... Mie mi-a trebuit o viață ca să mă conving că în afară de Biblie nu e nici un adevăr.

Shakespeare, pe lîngă Biblie, - eu demonstrez asta si la Sorbona - e scriitor din Găesti.

În afara slujbelor bisericii, nu există scară către cer. Templul este spatiul sacru, în asa fel încît si vecinătățile devin sacre în prezenta lui.

Stii unde poti căpăta definitia omului? - te întreb. În templu. În biserică. Acolo esti comparat cu Dumnezeu, fiindcă exprimi chipul si asemănarea Lui. Dacă Biserica ar dispărea din istorie, istoria n-ar mai avea oameni. Ar dispărea si omul.

În biserică află că existi.

Ce pustiul ar fi spatiul dacă n-ar fi punctat de biserici!

În afară de cărți nu trăiesc decât dobitoacele si sfintii: unele pentru că n-au ratiune, ceilalti pentru că o au într-o prea mare măsură ca să mai aibă nevoie de mijloace auxiliare de constiință.

Ceausescu n-avea mască de golan, ci mască de golan fioros. Nu mi-am închipuit că un golan analfabet poate să aibă o asemenea poftă de luxurie. Vila lui de la Neptun...totul e de aur acolo. D-aia s-a si numit "epoca de aur"...

Asa-zisul triumf al proletariatului, care a sfîrsit ca triumf al lui Ceausescu, a fost triumful lui Golănescu si o trecere în întuneric. Asta a fost revolutia proletară. Ce s-a petrecut în decembrie '89 n-a fost o revolutie, ci o restauratie: geniul politic al poporului român a atestat reasezarea în ordinea naturală. Asta s-a întîmplat atunci: o restauratio magna. Fără să ignor jertfele de la Timisoara, mă opresc la manifestatia din fata Comitetului Central, cînd multimea a huiduit tiranul. Atunci s-a întîmplat un fenomen fundamental: reintrarea în ordinea naturală a poporului român. Cînd multimea îi refuză tiranului încrederea, ăsta calcă în gol. Asa a călcat Ceausescu - în gol.

Cioran e o inteligentă pură. Păi, ca să te fîtîi ca el prin Paris, trebuie să ai inteligentă. Că acolo inteligentă este! Are o singură trăsătură inadmisibilă în fiinta lui: e neconsolator.

Eu m-as întîlni cu Cioran în nelinistile mele, care seamănă cu ale lui, iar el s-ar întîlni cu misticismul meu în lirismul lui.

În ce priveste cearta lui cu Divinitatea, eu sper ca Cioran să nu moară aici unde s-a născut, cum a murit Kant. Eu pe Cioran îl văd împăcat în amurg cu sine, cu Sfîntul Apostol Pavel si cu Absolutul Divin, pentru a nu muri în lumea aceasta.

Ceea ce e ciudat la Cioran, nu e nelinistea de a fi om, ci nelinistea de a fi român.

Comunismul e cea mai mare aflare-în-treabă din istoria omenirii.

Comunistii au vrut să ne facă fericiți cu forta:bă, să fiti fericiți, că vă ia mama dracului! Adică să mănînci bine, să bei bine, să dormi bine si la loc comanda!

Ca să constati că e incapabil comunismul de guvernare, nu trebuie să ai doctoratul în stiinte sociale. Orice bou vede că nu e bun. El vede că mă-sa rabdă, nevasta rabdă, copiii rabdă... vede tot si totul pute.

A te pouna comunismului înseamnă a apăra puritatea Codului Penal. Comunistii nu trebuie tratati ca infractori de drept comun. Ca hotii de buzunare, ca tîlharii, ca violatorii de dame...

Comunismul e imanentism absolut: el mută complet omul în lumea asta. Comunismul înseamnă negația omului total, că omul total aparține la cele două lumi: lumea trecătoare și lumea vesnică. Or, comunismul ancorează în dimensiunea lumii trecătoare și în felul acesta nu e uman. Pentru că dacă îți spui unui om normal: mă, esti un animal rațional muritor și după tine rămân doar viermi și minerale - îți dă cu bîta în cap!

M-am gîndit să scriu un pamflet anticomunist și m-am gîndit să iau anticii și modernii, cei mai mari pamfletari pe care-i întîlnesc, și să iau de acolo cele mai acidulate imagini sau figuri de stil. Și m-am gîndit că e un travaliu odios, gratuit, nu face trei parale. Și am ajuns la o intuiție mult mai corectă pentru a defini orice miscare comunistă. Iau un Cod Penal cu trihotomia, tripartita diviziune a infracțiunilor: crime, delictе și contravenții. Definesc crimele pe rînd, delictеle pe rînd și contravențiile pe rînd, și scriu dedesubt: comunismul e infractor la ordinea universală, naturală prezentă în acest integral Cod Penal. Ei sînt infractori, comunistii, nu sînt oameni politici. De altfel, Douglas, ministrul de externe al Americii, a dat o definiție a comunismului: există în dreptul penal crime continue și crime continuate; comunismul e o crimă continuă.

Comunistii sînt atît de terestri, că eu nu i-as lăsa nici săse urce în avion, și între București și Moscova i-as pune să meargă pe jos, umplînd desagiile cu mîncare din loc în loc...

Comunistul știe că e animal, știe că e rațional și știe că e absolut muritor. Dar în felul acesta, cu toată raționalitatea lui, între el și dihor nu enici o deosebire.

Comunismul, unde a triumfat, te beleavește sistematic.

Rusia a demonstrat - tehnic, practic și teoretic - nulitatea comunismului.

Stalinismul e definiția comunismului. Unde nu e stalinism, după trei luni cad de la putere, că nu sînt în stare să dea nici... apă. Nu se poate impune comunismul decît cu bîta, cu parul!

Nu se poate face economie în comunism și de către comunistii. Astia nu sînt în stare să conducă nici o comună rurală. Încurcă apele, înfundă fîntînile...

Comunismul este un cancer social. Unde se instalează, rămîne pustiu.

Atît extrema stîngă, cît și extrema dreaptă sînt falimentare. Comunismul, de pildă: premisa lui majoră e egalitatea reală, absolută a oamenilor. În nici unul din regnurile cunoscute nu există egalitate - nici în regnul mineral, că aurul nu e egal cu cărbunele, nici în regnul vegetal, că plantele nu sînt egale, și nici în regnul animal, că pisica nu e egală cu leul, cel puțin ca forță. Și nici în specia om nu funcționează, cu atît mai mult, principiul egalității. E damnat esențial comunismul prin premisa lui majoră: egalitatea reală a oamenilor, care este o utopie. Și încă... da, vorba lui Berdiaev, cusurul utopiilor nu stă în construcția lor, ci în faptul că toate sînt realizabile. E un paradox, însă este adevărat că paradoxul este limita pînă la care poate merge inteligența umană, dincolo de care apare nimicul.

Comunistii sînt văcari: consideră oamenii ca văcarii cirezile. Cum poți gîndi egalitatea absolută - că așa trebuie s-o gîndești ca să fii comunist - cînd nici nu ieși bine în stradă și te-ntîlnești cu ea, cu inegalitatea?

Si la comunisti sînt stăpîni si slugi, dar ei sînt ipocriti, pentru că stiu că iegalitatea oamenilor nu poate exista nicăieri; sînt perfect escroci, tocmai pentru că afirmă că esenta comunismului este egalitatea reală a oamenilor. Premisa egalității absolute e nulă, iar socialistii adaugă puțin sifon în vinul ăsta.

Sistemele sociale trebuie definite finalist, prin ce urmăresc. Comunistii urmăresc egalitatea anarhică finală. ăstia sînt comunistii - anarhisti! Prin finalitatea lui, marxismul nu e ostil anarhiei, pentru că nu poti fi egalitar decît dacă esti anarhic.

Cînd se vorbește de totalitarismul comunist e o contradicție în termeni. Totalitari nu pot fi decît oamenii care pleacă de la întreg la parte - după formula aristotelică. Or, comunistii, nu sînt totalitari. După ce mă orientez? După Manifestul comunist, care e evanghelia lor, evanghelia rosie. Acolo se spune că idealul lor e o societate fără stat, fără clase, concepută ca o asociere liberă de indivizi. E incendiul anarhiei finale, sfîrsitul Manifestului, cum zice Kautki. Comunistii sînt anarhisti la finalitate. Totalitari sînt fascistii, hitleristii si Biserica Catolică, pentru că si ea pleacă de la principiul aristotelic: întregul premerge partea. ăstia sînt totalitari. Mi-a spus un ziarist: Nu mai spuneti asta, că zăpăciti tineretul! Dacă toti îi consideră pe comunisti totalitari, nu pot sa dau pe post asta... Dar eu - ce-i în gusă si-n căpusă. Nu mă dau înapoi. Nu pot să mint.

Cei care stau sub fluviul evenimentelor, stau fie din orgoliu, fie din capacitate de adaptare. Dat, de multe ori, adaptarea la împrejurări se cheamă conformism si conformistul se deosebeste de plosnită doar prin aceea că ea n-are ratiune...Cei care nu se conformează trag consecintele, fie din orgoliu, fie din incapacitate de adaptare. Dar adaptarea tine mai mult de biologic decît de spiritual. De pildă eu mă situez în fluviul inform al stanilismului, care se revarsă prin stanilismul haotic anglo-saxon asupra Europei centrale. Deci cum pot fi eu, dacă încerc să judec acest fluviu inform al stanilismului care situează omul în regnul animal, cum pot eu să scap de acet animalism? Prin orgoliu, mă opun - si intru în temnit. Prin conformism, devin un simplu animal adaptabil. De altfel, să stiti un lucru:în lupta cu evenimentele politice majore omul basculează între eroism si lasitate. Te supui evenimentelor, stiind că singur nu le poti înfrînge; si nu-ti convine să candidezi la eroism.

Reactionar e cel vetust si învechit. Conservatorii mari nu sînt reactionari, pentru că au de partea lor legile eterne ale lui Dumnezeu.

Cred că acum la noi, ar fi optimă o conducere conservatoare, realizată însă într-un climat democratic. Adică un partid conservator, traditionalist, nationalist, într-un climat liberal. Ca să nu facă din conservatorism instrument de tiranie, că eu nu pot să accept în numele nici unei idei să asupresc o singură celulă dintr-un om.

Constitutia liberală din 1923 nu e o operă, e o capodoperă. Un rege puternic, înfăsurat într-un stat al normelor liberale: separatia puterilor si libertăți cîte dorește nea Nită; nici nu poate duce atîtea libertăți!

Platon are un demiurg care nu e creator, ci doar un meserias de geniu, fiindcă materia îi premerge. Prima idee de creatie reală, au adus-o în istorie creștinii.

De creat doar zeul crează, iar omul imită. Eu când citesc cuvîntul creație - literară, muzicală, filozofică - lesin de rîs. Omul nu face altceva decît să reflecte în litere, în muzică sau în filozofie petece de transcendentă.

Cum să fie creatura creator? "Hai tată, să-ti arăt mosia pe care ti-am făcut-o când nu eram în viață..." Păi cum să fie creatura creator?

Omul e un animal care se roagă la ceva. Caută un model ideal. Si uneori nimereste, alteori, nu. Cei care au descoperit modelul ideal si succesiunea fenomenului din el sînt creștinii. Creștinismul nu poate fi identificat cu nici un sistem filosofic, monist, dualist, sau pluralist. Creștinismul este pur si simplu. Despre creștinism, Bergson spune că noi îl respirăm. Are materialitatea aerului. Seamănă cu aerul. Noi sîntem creștini fără să vrem. Si când sîntem atei sîntem creștini: că respirăm creștinismul cum respirăm aerul.

Creștinismul nu e ideologie, că atunci se aseamănă cu marxismul. Religia e expresia unui mister trăit, or ideologia e ceva construit.

A fi crești înseamnă a coborî Absolutul la nivel cotidian. Numai sfintii sînt creștini absoluti. Altminteri, creștinismul, gîndit real, e inaplicabil tocmai pentru că e absolut.

Suveran față de natură, supus Divinității, nemuritor si liber prin depășirea extramundană a condiției sale - acesta este omul creștin.

Nimic nu poate inlocui creștinismul; nici toată cultură antică precreștină. Eu sînt de părere că apogeul Europei nu e la Atena, ci în Evul Mediu, când Dumnezeu umbla din casă în casă. Eu definesc strălucirea epocilor istorice în funcție de geniul religios al epocii, nu în funcție de isprăvi politice.

Isus Cristos este eternitatea care punctează istoria.

Dacă nu cunosti revelat - prin grație divină - sau inspirat, nu cunosti nimic. De pildă, povestea cu mărul lui Newton, care a căzut. Nu stiu unde am citit eu stupiditatea asta: "Il tomba dans une méditation profonde qui l'a conduit jusqu'a la loi de la gravitation universelle". Si eu spun: dacă Newton gîndea pînă la Judecata de Apoi, nu descoperea nimic! Dar el a fost mult mai înțelept. Când a fost întrebat cum a descoperit gravitația, a zis: Am fost inspirat. Păi scrie pe măr, sau scrie undeva în natură " legea gravitației"? Fenomenele lumii interioare si ale lumii exterioare tac. Iar omul autonom si orgolios crede că explorează lumea interioară si exterioară cu jocul lui de ipoteze si că descoperă ceea ce vrea el. El caută; dar eu spun că el caută, nu că află. Sau dacă află, trebuie să fie ca Newton, inspirat.

N-ar trebui să se vorbească așa mult despre democrație. Eu, în materie de democrație, nu am nici o părere personală. Mă bizui pe doi gînditori clasici. Pe Platon si pe Aristotel. Platon sustine că sînt trei forme de guvernămînt degenerate: tirania, oligarhia si democrația. Aristotel spune că democrația este sistemul face fiecare ce vrea. Si eu am spus: după cum se vede.

Bergson e mai cuviincios ca Aristotel si zice că democrația e singurul sistem compatibil cu libertatea si demnitatea umană, dar are un viciu incurabil: n-are criterii de selecție a valorilor. Deci democrația e sistemul social în care face fiecare ce vrea si-n care numărul înlocuieste calitatea... Triumful cantității împotriva calității. Bergson a fost acuzat în micul dictionar filozofic al lui Stalin că e fascist.

Fără să gîndesc în stilul darwinismului social, nu pot să rămîn indiferent la incapacitatea democrației de a asigura selecțiunea naturală a valorilor. Democrații gîndesc corpul social aritmetizat: numără capetele toate și unde e majoritate, hai la putere. Sufragiul turmei! Asta e părerea mea despre democrație.

În democrație, numai întîmplarea naste un mare șef. De pildă, un mare conducător în democrație a fost Clemenceau, care a condus politic primul război mondial.

Eu, cît as fi de aristocrat în gîndire, politic trebuie să fiu democrat. Masa e absolută; fiecare prost luat în parte e un prost și atît. Dar totii prostii astia, luați împreună, sînt un principiu istoric.

Prin însăși ordinea ei ideologică, democrația îl obligă pe idiot să stea alături de geniu și să-i poată zice: ce mai faci, frate? Partea proastă este că oamenii de excepție pot ajunge captivi în cirezile democrației. Ce decide masa are un caracter absolut, deoarece prin masă se exprimă specia. Prin individ se exprimă personalitatea. Numai că, uneori, un individ ajunge să influențeze foarte mult asupra maselor. Aceștia sînt aleșii. Istoria este făcută de aleși. Paradoxul societății umane este că multimea îi produce pe conducători, iar aceștia o conduc. Ideea de echilibru social este caracteristica oricărei democrații burgheze. Asta e forța constantă a democrației. Iar extremelor - fie extremei stîngi, fie extremei drepte - , care violează ideea de echilibru social, democrația le este ostilă.

Eu nu sînt democrat. Am asemănat democrația cu jigodia la cîine: nu scapă decît cei care sînt tari.

Eu sînt democrat numai dintr-un singur motiv: din respect față de poporul român. Și pînă la urmă mi-am modificat poziția: nu sînt democrat, sînt demofil, iubitor de popor.

Democrația totală e cimitir istoric. Noi nu sîntem în pericol, că n-avem nici măcar democrație; un cimitir istoric presupune un trecut de viață care să fie îngropat.

Și totuși cel mai bun sistem social e cel care pleacă de la respectul mîstii de om: democrația. Democrația e imperfectă, dar fără ea e greu de vietuit. Este un soi de haos suportabil.

Democrația este sistemul social care face posibilă existența idiotului alături de geniu. Dar ea se deosebeste de egalitarismul comunist prin lege. În democrație legea funcționează, în vreme ce în comunism legea nu există; e tiranie.

Eu cred că omul e făcut de Dumnezeu și cred că Dumnezeu n-a instalat nici un drac în el. Nu pot să spun că Dumnezeu a făcut un om purtător de drac. Dacă omul e făptura lui Dumnezeu, dracul intră ocolit acolo, nu intră cu voia Lui.

Un filozof care se zbate fie să găsească argumente pentru existența lui Dumnezeu, fie să combată argumentele despre inexistența lui Dumnezeu reprezintă o poartă spre ateism. Dumnezeu lui Moise este neatributiv. Cînd îl întrebă Moise pe Dumnezeu: Ce să le spun ăloră de jos despre Tine? - Dumnezeu îi spune: Eu sînt cel ce sînt.

În fața lui Dumnezeu, geniul e văr primar cu idiotul.

Binele si răul sînt conceptele pedagogiei lui Dumnezeu fată de oameni.

Dumnezeu s-a revelat, dovadă că este. De fapt, vînzoleala asta haotică a lumii actuale, frămîntarea lumii actuale, mă convinge că nu există decît Dumnezeu. Că totul e muritor, si universul si omul, si că lumea a fost făcută de Dumnezeu din nimic si o va spulbera din orgoliul divin de-a o face din nou - considerînd că prima lui ispravă s-a înecat istoric.

În celebra Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen a Revolutiei franceze, prima propozitie e o idiotie absolută sau în cel mai bun caz un sofism: Oamenii sînt egali de la natură. Asta e ca si cum Kant ar fi egal cu Iliescu. Oamenii sînt inegali de la natură. Sint inegali însisi membrii unei familii, în care unul poate fi genial, altul mediocru si altul imbecil. Substanta ereditară e un mister.

Egalitatea e cel mai mare dusman al libertății.

Principiul egalității, pe care-l vehiculează democratii din lume, functionează în mod real numai în religie, fiindcă numai religia creștină consideră oamenii egali în fata lui Dumnezeu.

Eminescu, despre care Iorga spune că-i expresia integrală a natiunii române, iar Blaga că reprezintă "ideea platonice de român", e românul absolut. L-am definit eu: sumă lirică de voievozi.

Noica a fost o personalitate, dar a spune "epoca Noica" e ca si cum ai spune "epoca Ghită Popescu". Nu a fost nici măcar o epocă "Nae Ionescu", cu toate că el într-adevăr, putea face epocă. La fel Eliade, Cioran. Face oare epocă un profesor universitar la Chicago? Iar Cioran a spus: Eu sînt cazul Cioran - si nu cred că s-a izmenit cînd a afirmat asta, pentru că, e evident, n-ati auzit de "ciorănisim" în România. El este, ca de altfel si Eliade, o personalitate care s-a limitat la ea însăși. Însusi Iorga, din acest punct de vedere, i-a rămas inferior lui Maiorescu, pentru că Maiorescu a punctat epoca lui. Sămănătorismul lui Iorga a marcat, dar nu a făcut epocă, ci poate fi considerat doar un eveniment.

Europa e formată din trei familii de popoare: familia popoarelor germene, a celor latine si familia popoarelor slave. Părerea mea e că dominantă e latină si spiritul european nu e nici slav, nici german, ci latin. Latinitatea e dominantă europeană. Nu Germania. S-au zbatut germanii, dar sînt tot subalterni, ca si slavii.

Asa, dacă gîndesti omul ca european, au nemtii o expresie: a vorbi de puritate germană, poloneză, franceză este ridicol, pentru că popoarele Europei sînt die Fruchte einer Promenademischung (Progeniturile unei corciturii), adică două babe surde, cu doi cîini, stau la taifas si după două zile află că toti căteii fătati de cătelusă nu seamănă cu fiul babei.

Evreii au geniu religios. Ei au creat două religii, iudaică si creștină. Mai glorioase nu vād religii în lume... Sînt o rasă superioară, sînt părintii religiei noastre. Pentru ei cultura înseamnă religie. Restul este artă si stiintă. Cultura înseamnă la ei spirit si numai ei au lăsat cultură pe unde au stat, ovreii. Cultura Europei e iudaică si civilizatia e multiformă. Iudeo-germano-latino-slavă.

De ce au existat întotdeauna resentimente fată de ovrei? - Stilul lor de viață. Cînd în Antichitate, au intrat în contact cu romanii, acestia îi înțelegeau la

nivelul sticlei. Nu stiau ce sînt. Nu semănau cu romanii. Eu nu vorbesc rasial, vorbesc antropologic: pur și simplu nu-i înțelegeau.

În Evul Mediu, pe vremea cînd europenii aveau meseriasi-bijutieri, rusii mîncau paie. Fără traditia asta adîncă, nu se poate face supercivilizatîe modernă. Xenopol spune asa: Viciul esential al istoriei românilor, din cauza războaielor neîntrerupte cu turcii, e absenta de dospire îndelungă a Evului Mediu.

Extrema dreaptă, ca și cea stîngă, e falimentară. Omul nu e dispus, de dragul unei minorități numite elită, să ajungă iobag. Nici ultimul măturător nu este dispus să renunțe la libertate pentru că în frunte se află un tiran care e înțelept ca Platon. Înțelepciunea ăluia e de două parale. Dacă ăla se realizează utopic pe sine, cel de pe stradă suferă.

Greselile gîndirii de dreapta la noi? Absolutizarea totalitarismului, care este european falimentar. Excesele. Absolutizarea ideii totalitare, care confiscă personalitatea, și mai ales ignoranta în ceea ce privește onestitatea lui Hitler, acestea au fost greselile. Hitler a spus: Nu respect decît un singur cuvînt, cel dat poporului german. Iar Ribbentrop a declarat că Germania n-are nevoie de prieteni, ci de supusi. Păi cum poți să mai fii colaborator cu un asemenea imperialism?

Orice extremă este socialmente insuportabilă, pentru că e lipsită de ideea fundamentală a oricărei societăți bine organizate, ideea de echilibru. Extremele violează ideea de echilibru social.

Si poporul, și foarte multi intelectuali nu pot suporta extremele, iar democrația este ostilă extremelor, care confiscă - și extrema stîngă și extrema dreaptă - personalitatea umană. Nu cred însă că extrema dreaptă poate fi gîndită în paralel cu cea stîngă, cum se face. Extrema dreaptă nu confiscă proprietatea, personalitatea legată de proprietate. Extrema stîngă e egalitară; egalitatea coercitivă e sterilizantă.

Nu știu dacă fantasticul e din nimic sau din ceva, dar ca să fii fantastic trebuie să fii transsenzorial, în afară de concret și de real. Însă fantasticul nu e totuna cu misticul și la o adică el e mult mai aproape de senzorial și foarte îndepărtat de mistic: pentru că lui îi lipsește relația cu misterul.

Cărui bărbat nu-i plac femeile? În primul rînd la iubesti pentru farmecul lor, și în al doilea rînd le iubesti pentru că fac oameni.

Eu încerc o experiență: încerc să mă deparazitez de filosofie, de păduchernita metafizicii. Cioran s-a deparazitat mai demult, deși face filozofie. Un prieten de-al meu zice: te deparazitezi, dar folosești sculele ei. Da, dar dacă mă urc în tren, nu înseamnă că zeul meu e calea ferată.

În Evul Mediu s-a formulat de către filozofii sireți teoria adevărului dublu: secundum fidem - adevărul după credință și secundum rationem - adevărul după ratiune, ca să aibă cale liberă pentru filozofie. Adică să rătăcească pînă îi ia dracul... Că poți, în filozofie, să rătăcesti pînă devii năuc. Ce-au realizat filozofii prin autonomia lor? Nimic! N-au nici un adevăr.

La urma urmelor, are și filozofia acces la adevăr, pentru că situarea spiritului în adevăr e vocatională.

Babele evlavioase merg la absolut rugîndu-se, iar filozoful trîncănind silogisme.

Francmasoneria dorește puterea cu lozinci democrate. Nu sînt religioși, au o singură religie: propria lor doctrină. Pe dusmani îi anulează social. Au o structură supranaturală, deci sînt antinaturali. Toti cei care aspiră la unitatea speciei om anulează principiul competiției între popoare; anulează însuși principiul civilizației moderne, născută prin luptă.

Generația se naște așa: apare un cap - sau poate mai multe deodată, care sînt ancorate în același ideal. Și dacă idealul este strălucit reprezentat, devine formă modelatoare pentru cei care-l urmează. Trebuie acceptată ideea de oameni-model. În vreme ce apostolii se topesc în absolut, modelele se topesc în generații. Cei ce devin modele sînt creatori de epocă și de curente și astfel hotărîtori pentru cetate.

Noi am fost o generație favorizată: ne-am plimbat prin toate universitățile, peste toți scriitorii, peste toți gînditorii... Și am ajuns la limitele scepticismului autohton de tip ciorănesc. Adică nu sîntem, deocamdată, făuritori de sisteme general valabile.

Generația mea a debutat în euforia realizării României Mari și a murit în închisorile comuniste. Voi, care nu ați trecut prin închisori, știți cum arată și cei care închid și cei închisi. Aveți o perspectivă totală.

Tineretul de azi e net superior generației noastre. Și asta pentru că nu este ușor pentru el, în climatul ăsta fioros, așa cum ne-a fost nouă, într-o lume mai normală. Păi noi am trăit sub regalitate, scriam pe Palatul Regal "De închiriat" și nu păteam nimic! A venit bolșevismul rus cu armele peste el, peste tineret, și el se scutură la mal ca rata de apă. S-a văzut acum în răscoala din '89... Generația actuală e grea de glorie. Ca să te scuturi de bolșevism în plin bolșevism - păi cum se cheamă asta?

Geniul e relief, noutate, invenție, creare de epocă și stil. Nu e neapărat un înțelept, ci un suprainteligent. Geniile sînt originale, în măsura în care originalitatea e posibilă. În fond, maxima mea a fost aceasta: Dumnezeu este creator, iar omul imitator. Prin încercarea de a imita mereu Divinitatea, prin proximitatea față de divin, geniul e mai apropiat de cer; dar nu sînt în măsura în care e apropiat sfîntul.

În fața lui Dumnezeu nu există genii, Dumnezeu lucrînd nu cu genii, ci cu oameni.

Gheorghiu-Dej a fost o maimuță revoluționară; a crezut că face și el revoluție, deși imita bolșevismul rusesc. Adică: să arestez oameni fără judecată, să-i tin indefinit în temniță, să-i pun în regim de exterminare, să-iucid dacă vreau - asta numea el revoluție. Așa făcea Stalin. Și Dej, imitîndu-l, credea că e revoluționar. De fapt a fost o maimuță balcanică - a tiranizat poporul român la adăpostul armelor rusești. Nu? Ce originalitate are revoluția românească? Dar nu are nici cea rusească originalitate... Păi știți cum am definit eu revoluția rusească? Iacobinism tătaro-mongol! Teroarea iacobină mutată în stil tătăresc la Moscova.

Dumnezeu a făcut lumea și pe om; și cu om a încoronat creația sa. Și l-a însărcinat să cunoască lucrurile. De-acolo vine denumirea lor. - Originea primordială a capacității de a determina numele lucrurilor, care este o operație logică; originea mistică a gîndirii logice.

Apariția unui mare gînditor e pentru creier ca o baie pentru un om care a muncit, a asudat, s-a murdărit și se spală. Gîndirea este o "spălare" a

creierului. Asta mă face câteodată să cred că gândirea nu e din creier si că acest creier e numai un sediu... De ce gândirea nu e produsă de creier, care e numai un sediu? Fiindcă n-o produc toate creierile. Dacă inteligenta ar fi produsul creierului, atunci între Goethe si nea Ghită n-ar mai fi nici o diferență.

Eu am spus că sînt anumite zone ale corpului social unde greva trebuie considerată crimă antinatională. Păi ia închipuiti-vă că toti brutarii din România fac grevă! Nu mai mîncăm pîine?! Există zone ale economiei unde greva trebuie să fie, în principiu interzisă.

Mare noroc că există oameni care sînt idioti! Functia idiotului e pozitivă, pentru că fără el n-am înțelege nici geniul, nici normalitatea. Păi cum am cunoaste noi un om pe care-l numim desăvîrsit, dacă n-ar fi prezenti ăștia, idiotii?

Iliescu se află în treabă. Pentru activistii de partid aflarea în treabă e metodă de lucru. ăștia sînt activisti de partid - e neobolsevismul actual al României... Păi el a declarat în platforma-program că admiră valorile ideale ale comunismului! Cum ai spune: sînt încîntat de dulceața si de deliciul produs în mine de cancer...

Corpul social e atît de afînat, încît, ca sopîrlele se furisează la conducere si ajung acolo impostori. Există fisuri în aparatul social si de stat prin care se prelinge încet, inevitabil, impostura. Chiar si în cele mai strălucite cetăți. Ce, credeti că în Franta ajung sus numai personalități remarcabile? Cînd e vorba de personalități, n-ai încotro, trebuie să le imiti. Fiindcă imitatiea e un fenomen social inevitabil. Dar nu poti să imiti un prost, nici un impostor. Cel mult îl compătimesti.

Am auzit odată un profesor de la Politehnică; am avut impresia că asist la un balet de ursi. Dacă într-un salon, într-un colt, unul fumează si tace, ăla e inginer... Inginerul e practic, savantul nu e practic. Cînd i s-a spus lui Max Planck, creatorul fizicii cuantice, că s-a mai găsit o aplicatie, el a spus: care e, mă? Uite care... - Ca să vezi, nici nu m-am gîndit!

Inteligenta, oricît de mare nu e suficientă pentru a te curăta de prejudecări. Cu cît inteligenta e mai mare, cu atît prejudecata e mai voinică, pentru că ai aparat s-o justifici.

Se spune despre Nae Ionescu că scuipe inteligentă.

Definitia lui Nae Ionescu e aceasta: meditatie metafizică mutată la nivel cotidian, sau ridicarea cotidianului la nivel filosofic. Nimeni n-a făcut asta în presă pînă la el, nici măcar Eminescu. Desi a fost un foarte mare gînditor si desi rămîne cel mai mare jurnalist, Eminescu n-a filosofat în publicistică.

Călinescu, fată de Nae Ionescu, nici n-a existat; n-avea vocatie filosofică nici cît un măturător. Nae Ionescu nu se măsura în vremea lui cu nimeni. Era el însusi.

Nae Ionescu trebuie definit comportamental, în sensul că avut o atitudine justă fată de toate evenimentele din România. N-a gîndit însă just întotdeauna. Eu l-am apreciat mai mult atitudinal, nu ideologic; nu-l prefer pe omul politic.

Întrebat fiind cum înțelege gândirea, în formă pură sau în exemple, Nae Ionescu a răspuns: exemplele au fost lăsate de Dumnezeu pe pământ pentru ca ideile să fie sesizate senzorial și de prosti.

A spus despre Zelea Codreanu un lucru, Nae Ionescu: Eu mă screm și lui îi vine...

Nu știu de ce gluma asta de-a face istorie se practică atât de mult. Dacă ai cultul istoriei, ai cultul apariției și dispariției; e consolator acest joc? Istorismul, adică perspectiva istorică asupra vieții și lumii, a dus în cimitir. Ne înecăm în istorie. Pentru că istoria nu te învață numai să faci ceva, ca popor; cu istoria tot ce însemnezi în interiorul unui popor devine discutabil prin faptul că nu poți, la infinit, să lucrezi la facerea ta, ci disperi și apare altcineva care, chiar dacă nu te înlocuiește, te prelucrează. Și dacă nu poți ieși din devenire, nu poți scăpa de tristete; tristetea metafizică e fructul devenirii. Sînt prosti istoricizanti care se consolează prin devenire. Devenim mai civilizați, nu? Sau mai culti... Adică murim ca și caprele, numai că e mare lucru că există Kant, Descartes, există Newton, mă rog, atîția mari creatori de cultură, și există și făuritorul de religie, Cristos - dar nu ne interesează!

Istoria e întemeiată pe istoria dintre Eva și dracul. Așa începe istoria, această rătăcire a omului, ca o damnație. Ar la apariția lui Cristos, atunci s-au suprapus teandric omul divinizat și divinitatea om și istoria a fost anulată. Cioran are o afirmație extraordinară: Istoric este tot ceea ce este supraistoric. Crestinismul a punctat supraistoric, deși a apărut în istorie.

Sînt două mari discipline guvernate de principiul ireversibilității: termodinamică și istoria.

Kant spunea că el e propriul său legiuitor și stăpîn. Lucru la care eu am făcut așa: pîrt! Așa e el legiuitor și stăpîn cum sînt eu popă în cartier.

Nu e om, Kant. N-a reușit să fie om cu toată stabilitatea lui. Iar badea Gheorghe, care se sincronizează cu clopotele de la biserică, e laureat al premiului Nobel pe lîngă Kant.

Eu am citit Cronica ratiunii pure ca student și am înlemnit de emoție. Acum am fată de ea, ca mistic biblic, considerația pe care am avut-o fată de Informația Bucureștiului. Dar a trebuit să fac 80 de ani...

Legionarismul era în însesi ideile epocii, dar leginarismul nu putea să iasă cîstigător deoarece avea la bază o eroare - nationalismul absolut, care este impracticabil. De la excesul de nationalism li s-a tras sfîrșitul legionarilor.

La comunisti, dacă nu ești cu ei - sau nu mai ești cu ei - înseamnă că ești legionar. De ce acest "sindrom legionar" la bolșevici mă întrebati? Fiindcă legionarii sînt singurii români care n-au avut în dictionar la litera G cuvîntul glumă și cînd îi prindea pe comunisti era vai de cozonacul lor. Dar de fapt, nici comunistii nu știu de glumă; asta-i punctul lor comun cu legionarii.

Nu se poate spune că miscarea legionară n-a fost puternică! N-a avut rezultate pozitive fiindcă extremismele sînt greu suportabile. Nici fascismul italian n-a durat, nici nationalismul german n-a durat și erau similare cu miscarea legionară. Deosebirea dintre ele și miscare este aspectul religios al miscării legionare. Nici fascismul și nici nationalismul n-aveau caracter religios. Hitler era cu mituri germanice, Mussolini era ateu. Într-o întrunire se spune, Mussolini s-a uitat la ceas și a zis: Îți dau ultimatum lui Dumnezeu ca

În câteva minute să mă trăsnească dacă există! Si apoi s-a uitat la ceas. Au trecut minutele si a demonstrat că Dumnezeu nu există.

Cel mai potrivit sistem social-politic este liberalismul. Pentru că asigură elita conducătoare, triumful personalității, triumful elitei conducătoare, nu-i așa, si nu deranjează cu nimic mersul dogmatic al lumii creștine. În climatul creat de liberali se poate respira spiritual si se poate progresa material, valorile miscându-se nederanjate de nimeni. Democratia înseamnă mai puțin decât liberalismul, care are într-un anume fel si un aspect aristocratic. Indiferent cine conduce Partidul Liberal astăzi, poporul român nu poate să evite liberalismul, fiindcă îi datorează crearea statului român modern si a societății române moderne. Mă interesează liberalismul biruitor în Statele Unite, în Japonia si în vestul Europei. El devine, prin această biruintă, ispășitor pentru vînzoleala din spatiul răsăritean.

Liberalismul te duce cum te duce trenul la destinație. Liberalismul favorizează corpul social: te instalează în sistem si n-ai încotro...

E un fenomen istoric, dar punctează timpul si spatiul istoric cu constantele lui extraordinar de utile. Liberalismul oferă constantele în timp si în spatiu ale ordinii umane, cu toate că a apărut istoric. Așa cum creștinismul a apărut istoric; dar a punctat cu eternitatea timpul si spatiul.

Pe spatiul domnului ăstuia foarte mare care se cheamă întreprinzător, pe pașii ăstuia se naste toată civilizația modernă. În urma liberalismului se află uniformitatea, care economiceste e sterilizantă, iar în fata lui nu se află decât haosul.

Singurul sistem suportabil, fiindcă e copatibil cu demnitatea si libertatea umană, este liberalismul englez. Liberalismul instituie concurența ca o competiție de valori, si nu confiscarea umană. El are un singur defect: prin competiția dură care se practică în liberalism, nu poate fi evitată apariția deseurilor sociale, adică a neajutoratilor. Orice sistem social rămîne pînă la urmă un joc deschis, neterminat. Nu s-a găsit formula de echilibru între individ si societate care să n-aibă nici un rest.

Unde e omul, în imanentă, absolut liber? Într-o bisericuță din lemn din Maramures, unde sacerdotul creștin vorbește de mistere, de taine, si se lasă învăluit de ele ca si credinciosii.

Omul e liber si eliberat numai în templul creștin, acolo, în ritual, cînd se comunică tainele care îi învăluiesc deopotrivă si pe sacerdot, si pe credinciosii. Ca să fii cu adevărat liber, trebuie să înlocuiești infinitul si autonomia gîndirii cu credința în Dumnezeu creștin: "Robeste-mă Doamne, ca să fiu liber!" (Imitatio Christi)

Libertatea e o asemăn cu o frînghie agățată de undeva, de sus. Te poti urca pe ea la cer, participînd la actul mîntuirii tale creștine, sau poti să cobori în întuneric. Bipolaritatea libertății. După creștini, libertatea este vehicolul cu care poti să cobori în întuneric, dacă esti vicios. Infractorii sînt primitivii actuali, pentru că ei nu sînt adaptabili la morala zilnică si o calcă fiind liberi. Am învățat la închisoare că omul e un animal stupid, deoarece confiscă libertatea semenilor săi. Tiranul e un om absurd si lipsit de rusine. Nu îi e rusine să își chinuie semenii. Oricum sîntem captivi în univers. Ne ajunge această grozăvie. Dar să intensifici această captivitate pînă la nivelul puscăriei - numai omul e capabil de asemenea nebunie.

Liberatea omului e partea divină din el.

Limba română are virtuti complete, adică poate fi vehicol a tot ce se întâmplă spiritual în om. E foarte greu de mînuit. Prin ea poti deveni vultur sau cîntăret de strană. Limba română are toate premisele valorice pentru a deveni o limbă universală, dar nu stiu dacă e posibil acest mars istoric. Dacă am fi fost un popor cuceritor... Noi, românii, nu punctăm universalitatea nicăieri. Si asta ne face sceptici. Ceea ce ne lipseste este îndrăzneala.

Luciditatea este o limpezire a spiritului nimicitoare. Cînd esti lucid esti în fata cimitirului. A fi lucid înseamnă a-ti da seama perfect de limitele si neputintele tale. Luciditatea este o categorie dizolvantă. În măsura în care Dumnezeu trebuie primit, si nu înteles, la Dumnezeu nu ai acces prin luciditate.

Mă întreba Marin Preda cum era cu macedoromânii si i-am zis: domnule Preda, macedoromânii nu sînt români, sînt super-români, români absoluti. Atît de năpăstuti si goniti, au instinct national de fiară bătută. Iar eu si dumneata pe lîngă ei, avem fortă domestică de rate. Măcăim. Am stat cu macedoromâni în temnită. Îi băteau pînă îi omorau, dar nu declarau nimic. Au o bărbătie perfectă.

Manifestul comunist e avanghelia rosie a comunismului. Chiar unul din autori îl numeste "evnghelia" lor: asa evnghelie la asa autori. E cea mai crîncenă manifestare umană din cîte am citit. Nu-i interesează pe Marx si pe Engels decît distrugerea legică a burgheziei în istorie, nimicirea unei clase, chiar dacă în burghezie un muncitor calificat de la uzinele Ford are salariu cît un secretar de stat sovietic. Da' n-are importantă. Să piară burghezia! Țsta e tot continutul Manifestului. Regele Mihai I de Hohenzollern a izbit neamul nemtesc de la Baltica la Creta într-o noapte si a salvat poporul român de la dezastru. Mihai, regele românilor, a pus pumnul în balanta fortelor, înclinînd-o în lagărul democratilor, într-un moment în care nu se stia în care înclină, nici în senatul francez, nici în cel american. Că am redus războiul cu un an, pentru ca Hitler să nu facă arme speciale, că-n Anglia nu mai rămîneau atunci decît iepurii din vizuini...

Ceea ce e curios în persoana mea e că sînt un mistic industrialist. În planul meu din anii '40 aveam paisprezece miliardari români. Atîta plănuisem eu. Ția făceau cît paisprezece state române de astăzi. O linie ferată dublă Bucuresti - Episcopia Bihorului ăia o fac în două veri, iar statul în vreo nouă ani. E un viciu de sistem, de structură aici. Noi a trebuit să copiem haosul muscălesc.

Stiti ce înseamnă un bun ministru? Nu să fii bun functionar, ci să ai vocatie de stăpîn. Cînd un ministru e functionar, se încurcă în hîrtii. Iar ca prim-ministru, trebuie să porti în geantă imaginea ideală a României, spre care să te misti asimptotic.

Un mister care se leagă si se dezleagă devine o problemă si nu mai e mister. Misterele sînt supranaturale si sînt singurele mijloace de iesire din înlăntuirea cosmică, din limitele comunității si din mărginirea personală. În orice caz, dacă un mister este comentat si i se găseste un răspuns, atunci misterul se cheamă problemă si răspunsul, solutie.

E adevărat că misterul nu e comod, te nelinisteste. Dar dacă misterul sr fi absent, nelinistea metafizică a cunoasterii ar dispărea si omul ar deveni mineral. Functia pozitivă a misterului este incitatiea spiritului nostru de a-l dezlega. Lupta dintre intelect si mister se datoreste nu numai intelectului, vocational, ci si misterului. Trebuie să recunoastem că sîntem tîmpiti...

Sacerdotul creștin nu e mistagog, el nu interpretează misterele. Mistagog e păgînul, care interpretează falsă lectură a vieții și universului - și asta se cheamă mitologie. Preotul creștin nu tîlmăcește misterele, ci le comunică, fiind învăluit ritualic de ele, ca și credincioșii. Dogma euharistiei, dogma Trinității... ce, e de nasul unuoi popă să le comenteze, comportă asta comentarii?

Mistica nu e altceva decît vehicularea misterului.

A ști la scară umană, poate fi folositor - dar în nici un caz mîntuitor.

E mai mîntuitoare o rugăciune într-o biserică din Găiești decît Platon.

Ideea morții absolute stă la baza smintelii moderne.

Heidegger spune așa: ca să ieși din anonim, trebuie să trăiești neliniștea perspectivei neantului zilnic. El te îndeamnă, Heidegger, să trăiești murind absolut în fiecare zi!

Moartea mă determină să fiu esențial. M-a impresionat foarte mult sunetul pămîntului căzînd pe cosciugul lui Nae Ionescu.

Mortii antici nu sînt deloc frumoși. Numai mortii creștini sînt. Am găsit totuși la Homer un mort de toată frumusețea: Pentensileea, regina amazoanelor, omorîta de Ahile. Și plînge Ahile că a omorît frumusețea asta de femeie... Și-atunci Tersit - vocea poporului muncitor - se apucă să insulte cadavrul Pentensileei. Ahile îi dă un pumn și-l omoară - pe poporul muncitor - că-i obraznic și că insultă cadavrul ăleia. Aici am văzut asadar o frumusețe, deși în principiu, mortii antici nu sînt frumoși. Creștinii sînt cei care au introdus masca frumoasă a mortului.

Cine slujește lui Cronos este obsedat de imaginea cimitirului.

Sigur că forma ideală de guvernămînt e monarhia. Monarhia ar presupune și alegeri, și partide și ar presupune un arbitru: acest arbitru, văzînd forțele politice în conflict, alege el, de fiecare dată, dar n-o alege pe cea mai populară, ci pe cea mai adecvată interesului general. Deci monarhia n-are criterii de conducere democratice. De fapt monarhia a făcut România Mare, iar democrația a mai redus-o.

Omul e guvernat pe pămînt de două morale: de morala dogmelor, care e creștină și eternă, adică absolută, și de morala normelor, care, ca morală laică, e construită pe puținătatea și imperfectiunea omului. Morala laică nu poate fi desprinsă de morala absolută și ea arată că omul se mișcă asimptotic la perfecțiune, pe care n-o poate atinge niciodată.

Morala în sine, autonomă, e mai primejdioasă pentru religie decît ateismul. Știința moravurilor, ca teoretizare a moralei laice, este din punctul de vedere al Absolutului religios egală cu zero. Seamănă cu Mersul trenurilor, după părerea mea. Poti s-o schimbi, ca pe tren, la care stație vrei. Omul autonom nu e capabil să creeze o ordine morală. O primește de sus, sau nu o primește deloc. Cum e posibilă morala publică? Prin înstăpînirea absolută a moralei religioase creștine. Dogmele creștine trebuie să poruncească normele morale, care, fără ele, nu se deosebesc de Mersul trenurilor decît prin obiect. Morala publică într-un stat creștin trebuie să stea sub imperiul certitudinii dogmelor creștine reflectate imperfect de omul mărginit. Dacă nu situăm Biserica deasupra statului, ne aflăm în treabă și face fiecare ce vrea.

Cateheza poate să furiseze morala - cum spune Dante - ca sarpele în răzoare.

Elitele morale sînt mai presus decît cele intelectuale. Mie îmi plac oamenii care fac judecări. Cei care fac silogisme sînt fată de adevăr, cum sînt curcile alea care se încurcă printre popice.

Napoleon face adevărata istorie a Revoluției franceze. Un om care a refăcut ordinea naturală, punînd parul pe haimanalele de pe uliță. Cînd a fost întrebat cum își explică intrarea armatelor sale în Tările de Jos ca pe bulevard, în timp ce regii Frantei se pinteau la ele zadarnic, Napoleon a răspuns: N-au intrat armatele Frantei, ci ideile revolutionare de pe drapel! Începuse o nouă filozofie a istoriei, cu Napoleon.

Am fost acuzati, noi, ăștia de dreapta, că exagerăm puterea națiunii. Toate popoarele fac așa. Nemții se consideră buricul pămîntului, englezii două buricuri ale pămîntului, francezii trei buricuri și jumătate. Fiecare crede că neamul lui e buricul pămîntului.

Românismul a însemnat, pentru generația noastră, să fim noi însine. Că a fi la stînga înseamnă a fi în pom. Fiecare popor vrea să fie el însuși. Și am vrut și noi, ăștia de dreapta, să fim români.

Sînt român și ca român mă socot buricul pămîntului. Că dacă n-as fi român, n-as fi nimic. Nu mă pot imagina francez, englez, german. Adică nu pot extrapola substanța spiritului meu la alt neam. Sînt român prin vocație. Tot ce gîndesc devine românesc.

Dacă există o știință a națiunii, eu sînt de meserie român.

Nationalismul poate fi practicat și cuviincios. Nimeni nu poate interzice unui popor să-și trăiască tradiția și istoria cu gloriile și înfrîngerile ei. Pârvan zice: etnicul e punct de plecare și universalul punct de sosire. Eu, ca nationalist, am gîndit multă vreme că națiunea e punctul terminus al evoluției universale. Cînd dispar popoarele, intrăm în Turnul Babilonului.

Fără nemurire și mîntuire, libertatea e de neconceput. Omul, dacă nu are în substanța lui ideea nemuririi și mîntuirii, nu e liber. Seamănă cu berbecul, cu capra, cu oaia...

mul a deșit condiția de animal abia atunci cînd în el a apărut ideea nemuririi, care nu trebuie confundată nici cu pmanenta speciei, nici cu concepția estetică a gloriei.

Fără Dumnezeu omul rămîne un biet animal rațional și vorbitor, care vine de nicăieri și merge spre nicăieri. Și el rămîne așa chiar dacă este laureat al premiului Nobel sau măturător. Cînd, unde și în ce scop a apărut el în calitatea asta de om? Dacă se întrebă singur și nu e un zeu în dreptul casei care să-i reveleze data începutului, înseamnă că omul rămîne un biet animal rațional care vine de nicăieri și merge spre nicăieri.

Omul istoric mosteneste pe cel primordial, care, jucîndu-se pe frînghia libertății, a împletit purul cu demonicul, viața cu moartea, lumina cu întunericul, libertatea cu înlăntuirea și, rămînînd captiv, jocul dintre el și lume, peptuu neîmplinit, este un amestec de sfînt și drac, chiar dacă pare a fi întefgru. Suferă de toate bolile și viciile imaginabile. Nu poate ieși singur din el și din natură.

Omul nu se poate autodefini. El se definește prin semenii. Constatăm actul individualității, dar nu ne dăm seama cotidian de incapacitatea autodefinirii. Eu, Petre Tutea, spun ce cred eu despre mine și când rămân singur cu mine uit și unde m-am născut; și în singurătate as muri de melancolie ca maimuța lui Andreiev. Prezenta mea e definită de contemporanii mei.

Drama omului este dualismul existenței lui; e alcătuit din corp și suflet și joacă între corp și suflet la infinit. Corpul nu e etern, iar sufletul, chiar dacă este, nu e convingător. Dar nici corpul nu este, în nici un fel convingător. Capul nu are biruință definitivă; faptul că e muritor îi anulează esențialitatea. Tot ce există în noi și nu ne obligă să ne sinucidem din disperare, se cheamă spirit.

Renasterea italiană, unde omul este situat în centrul universului, este eretică din punct de vedere creștin. Autonomizarea puterii omului este în sine demonică. Părerea mea este că omul este cel mai semnificativ, de fapt, singurul care este om, este homo religiosus.

Deoarece setea de absolut nu i-a fost satisfăcută la grad biopsihic, omul e etern trist.

Autonomia spirituală a omului este iluzorie și ea se mișcă perpetuu între Dumnezeu și dracul. Fără credință și Biserică, omul rămâne un simplu animal rațional și muritor, raționalitatea având doar caracterul unei mari puteri de adaptare la condițiile cosmice decât restul dobitoacelor. Când zici că omul e un animal rațional, și muritor, raționalitatea având doar caracterul unei mari puteri de adaptare la condițiile cosmice decât restul dobitoacelor. Când zici că omul e un animal rațional, atributul raționalităților îl distinge de restul vietăților, nescotîndu-l din perspectiva morții absolute. Moartea devine relativă, ca o trecere numai prin religie - știința, oicît de savantă, nescotînd omul decât aparent din regnul animal. Nici o consolare că eu mă deosebesc de elefant sau de capră pentru că fac silogisme, dacă apar și dispar în mod absurd din natură.

Scara valorilor umane conține: sfântul, eroul, geniul și omul obișnuit - dincolo de aceștia situându-se infractorul. Sfântul, eroul și geniul sînt fără voia societății, care e obligată să-i recunoască. Nimeni nu-ți contestă dreptul la existență dacă ești om obișnuit, dar nimeni nu trebuie să facă confuzie între tine, sfânt, erou și geniu. Oamenii sînt egali în fața legii, adică trebuie respectați ca atare, dar nu confundați, nu făcuți identici, că e o gogoasă... Nimeni nu-ți contestă dreptul la o viață normală dacă porți masca de om. Numai că dacă ești mediocru, nu trebuie să te instalezi în vîrf, pentru că nu e nici în interesul tău. Acolo trebuie să stea cei dotați. Sfântul stă în fruntea tablei valorilor pentru că el face posibilă trăirea absolutului la scară umană. Eroul se consumă făcînd istorie și nedepășind sfera laicului. Eroul este admirat - așa cum este și geniul - dar nimeni nu i se închină, chiar dacă fapta lui aduce foloase reale omului. În vreme ce sfântul se situează dintru început în eternitate, eroul moare în istorie, pentru că urma pe care o lasă el, ca om împlinit, este fixată doar în timp și în spațiu.

Omul nu e o sumă de miliarde de celule sau de organe. Că nu sînt independente nici ficatul, nici rinichii, nici stomacul, nici creierul, nici sistemul osos. Omul, ca întreg nu poate fi gîndit decât biblic; științific, nu. Moise e mai valabil decât ultima noutate evolutionistă a științei.

Eu disting între omul modern și omul istoric. Omul etern este omul primordial, integral creat de Dumnezeu după chipul și asemănarea Lui. Iar omul istoric e omul care devine, și raportat la acest primordial, e un fel de neom. Istoria e neomenie lui. Că nu se poate, din cel ce am fost întreg, să fiu duminic în epoci, în zile și în clipe. Omul istoric e captivul clipei, nu numai al anilor, lunilor, zilelor, și orelor din timpul lui Ștefan cel Mare sau de când vorbesc eu acum, ci și al clipei în care îl definesc ca neom. Că trebuie să acceptăm: omul etern are un sinonim, homo religiosus. Omul religios e omul etern. Omul științific e neomul istoric. Tot ce face el poartă pecetea preamoenescului lui.

Umanitatea o iubești lesne. Pe om mai greu.

Ordinea nu trebuie să fie confiscatoare, ci protectoare, deoarece ordinea în afara adevărului, e dezordine. La germani e o ordine pe care nu o simți. Chiar când vezi un politist, ca o statuie, pe stradă, el nu-ți apare coercitiv, ci regulator.

Originali, vorba lui Heidegger, nu sînt decît idiotii. Altminteri doar Dumnezeu e original, iar Aristotel nu e original, că nu face decît să descrie opera lui Dumnezeu. Dar Aristotel, nu încape îndoială, e un geniu, pentru că descrie genial opera lui Dumnezeu.

Personalitatea e acel individ înzestrat cu capacitatea de a se dăruia. Eroul este o personalitate, deoarece nu-și mai aparține.

Personalitatea e un ins care influențează ambianța prin simpla lui forță harismatică. Un om cu har. Nu e nevoie să fie savant, ci să aibă har.

În majoritatea Dialogurilor, Platon nu rezolvă nimic. Dialogurile lui sînt aporii, adică înfundături. Platon e în impas permanent. În asta se vede geniul lui, față de Kant, care e mai plăvan: el are impresia că rezolvă. Platon își dă seama că nu rezolvă nimic.

Eu am afirmat odată într-un salon, că Platon este mișcarea spiritului înlăuntrul eternității. Când gîndim, totuși sîntem platonicieni. Dacă eu încerc să gîndesc universul, trebuie să mut Biblia în universul înghețat al ideilor platonice. Asta înseamnă meditația. Platon a intuit cel mai bine jalea omului neputincios în fața esențelor.

Față de măreția lui Cristos, Platon e un personaj mărunțel și cuviincios. Pe Platon poți să-l scuturi și constată că arhetipurile lui sînt filozofice, dar dacă muți arhetipurile acestea în în religia lui Cristos, devin modurile în care el vede divinitatea. Platon n-are divinitate, pentru că la el divinitatea e un simplu "demiurg", ceea ce în grecește înseamnă "meserias".

Cînd Charles Maurras a spus la politique d'abord (politica mai întîi), a spus un mare adevăr. Fără politică sîntem pierduți. Adică ne împungem ca berbecii unii pe alții. Un mare om politic e un om care are har. El face posibilă existența comună a oamenilor prin spiritul lui de organizator și legiuitor.

Partidele politice sînt cai la carul de aur al istoriei românilor; cînd devin gloabe, poporul român le trimite la abator.

Poporul român, din punct de vedere politic, e greu de glorie.

Păi dacă îi adunăm pe toți ministrii români de la 1900 la 1918, noi am fi putut furniza Angliei și Imperiului Britanic cel puțin cinci ministri... Iar când vorbesc de Ionel Brătianu, ar trebui să mă ridic în picioare, așa a fost de mare ca om de stat! Și a fost inginer... Ceea ce înseamnă că politica e o artă, o vocație.

Politicul este legat de setea de putere, iar economicul este lupta de interese. Stii cum văd eu diferența dintre omul politic și cel economic? Omul politic este vulturul de sus, iar negustorul, rata de jos care se uită la el.

Am dorit dintotdeauna să fac o teză de doctorat cu tema Aflarea în treabă ca metodă de lucru la români.

La întrebările fundamentale "de ce?" și "în ce scop?" aporetica rurală românească răspunde: "d-aia".

A venit odată un frantuz la noi, cu niste mașini, iar una nu funcționa tocmai cum trebuie. Dar românul zice: merge și așa! Trebuie să scăpăm de acest "merge și așa"; că "merge și așa" înseamnă că merge oricum. Nu oricum, nu oriunde, nu oricând și nu orice.

La puscărie am demonstrat vreme de două ore că istoria românilor dezgolită de crucile de pe scuturile voievozilor e egală cu zero. Că doar voievozii nu s-au bătut pentru ridicarea nivelului de trai! Istoria se face cu Biserica.

Prima condiție a unui român este să creadă este să creadă că poporul român este așa cum sînt pomii, cum sînt animalele, cum e regnul vegetal sau animal... Ce face poporul român e mai puțin important decît faptul că el este pe lume.

Poporul român nu e cu nimic inferior poporului german sau francez. Că n-avem un Goethe, dar avem un Eminescu. Din punct de vedere politic, vifornita din spațiul în care s-a desfășurat istoric poporul român ne arată că sîntem unul din marile popoare ale Europei. Care cronicar spune, Costin parcă - n-am fost noi "în calea răutăților"? A reușit vreo invazie să-și impună stilul și credințele aici?

În Consiliul de Miniștri am vrut să lămurim problema aceasta, cum să se limiteze creșterea populației, iar eu am fost de părere că românii trebuie să se înmulțească ca sardelele, să creeze o superindustrie ultramodernă, să se înarmeze pînă în dinți și să se ducă în vizită războinică la popoarele vecine, culcîndu-le la pămînt. Și asta am gîndit-o în România! Îmi spunea un ministru: Sînteti cinic, domnule director. I-am răspuns: Nu. Sînt excesiv de patriot, domnule ministru. Eu gîndeam ca nationalist, bineînteles. N-am avut încotro. Sînt un imperialist...

Eu am făcut un haz ca secretar al Comisiei economice, spunîndu-le: Domnilor, eu as vrea să crească populația României, pînă-ntr-acolo încît la Athénée Palace să poată să mănînce toți mămăligă cu fasole!

Eu aveam niste planuri pentru poporul român: cucerirea Bulgariei și a Ucrainei, într-o fază istorică, și mai tîrziu vom mai vedea... Dar nu poți cuceri cu minciuni democratice și cu un popor din care cinci milioane mănîncă doar de trei ori pe săptămînă...

Cum văd participarea românilor de acum la mîntuirea lor? - Simplu. Ducîndu-se la biserică. Și folosind știința ca peria de dinți. Tot ce spune știința să nu-i lase cu gura căscată și tot ce spune un popă de la Cucuietii din Deal să considere adevăr ritualic.

La români prostia e o infractiune, căci vorba- ceea: "Poti umbla două ore în galop prin Bucuresti si să nu dai de un prost".

Întotdeauna când gîndesc în spiritul poporului român, mă mut cu arme si bagaje cu speranta în viitor. Un grec, mi se pare, a spus nu stiu dacă la Atena sau aici, În Bucuresti: Noi nu mai sîntem, dar voi, românii, veti fi.

Grecii, când își citesc istoria gîndiriidin spatiul lor, at trebui, vorba lui Cioran, să se sinucidă. Capătă sentimentul inutilității si al decadentei. Adică nu mai poartă numele de greci decît în mod geografic. Atît! Ceea ce nu e cazul cu noi.

Am făcut o mărturisire într-o curte cu sase sute de insi, în închisoarea de la Aiud. Fratilor, am zis, dacă murim toti aici, în haine vărgate si în lanturi, nu noi facem cinste poporului român că murim pentru el, ci el ne face onoarea să murim pentru el!

Un tîmpit mai mare ca mine nu există. Să faci 13 ani de temnită pentru un popor de idioti! De asta numai eu am fost în stare..

În principiu, am certitudinea invincibilității poporului român; si că asa cum a iesit din impas cu Ceausescu, va iesi din orice impas. Asa cum făcut Unirea Principatelor, împotriva a trei mari puteri, otomană, austriacă si rusă si a făcut unitatea înaintea unității Italiei... E atît de viguros neamul ăsta al nostru, că nu mă îndoiesc că virtutile îl scot din impas. Asta e certitudinea mea. Istoria lui îmi dă argumente în sprijinul credinței mele că poporul român nu poate fi înfrînt.

Dumezeu e român sau dacă nu sînt împotriva lui! În lumea valorilor prietenia este cîteodată o rpimejdie: ea falsifică ierarhia valorilor. Nu prin sentimentul amicitiei se defineste o valoare, ci prin rangul uman la care-ti ridici comunitatea din care faci parte.

Mi-ar fi plăcut să fiu profesor. Profesorul este fabricant de oameni. Profesorul seamănă cu un tîmplar ca ia un lemn murdar din noroi, îl spală si face mobilă de lux.

Progresul tehnic nu e un adevăr, ci o comoditate. Progresul e un util variabil. Ar fi fost util si pentru greci avionul, să nu se ducă dintr-o cetate într-alta călare pe măgar.

Nu e de conceput libertatea fã ră proprietate. Orice om trebuie să fie considerat proprietar individual ipotetic, chiar dacă nu posedă nimic.

Pot să fie ciuperci partidele, dar să binevoiască să respecte doi termeni: tãranul stăpîn la sat si întreprinzătorul stăpîn în comuna urbană. Dupa aia putem urla ca la terasă.

De cele mai multe ori prostii sînt atei, intelectualisti pînă peste poate, comunitaristi si foarte toleranti, în sensul unui dezmaț al libertății. Au o mare rezervă fată de cei care vorbesc în termenii credinței si ai natiunii.

Prostii reprezintă ideea de repetitie goală: o iau în totdeauna de la început. Sînt invariabili ca orice lucru neînzestrat.

Protestantismul est o religie coborîta la rangul de morală pentru grădinita de copii.

Pudoarea crestină e atît de pură, încît carnea eroticului crestin, capătă pecetea spiritului, ceea ce pînă la creștini n-a realizat nimeni.

e este ratiunea de stat? Este exercitiul nelimitat al puteri, aparent legitim care îmbracă masca interesului public si care se exercită dincolo de bine si de rău, adică dincolo de ordinea religioasă, morală si de drept. Cînd e vorba de stări exceptionale, ca războiul, insurectia, calamitățile naturale, ea îl transformă temporar pe cetătean - subiect purtător de drepturi - în obiect al puterii politice. Ratiunea de stat nu trebuie confundată cu tirania, stare abuzivă, cu durată nelimitată - "anarhia canaliei de sus", cum a definit-o un francez.

Eu cred că războiul nu e făcut de oameni; e mult prea serios. Îl face Dumezeu. Cum ne dă si cutremure, ne dă si război.

Îi spuneam unui comunist sub Ceausescu: uite, mă s-ar putea ca într-un viitor război să ne bată cu măturile dusmanii, să n-aibă nevoie de arme! Ati plantat pe spinarea fiecărui cetătean cîte o piele de iepure. Păi atunci, s-a terminat cu soldatul.

Cei mai crînceni si mai străluciti soldati sînt cei ai popoarelor religioase. Cînd mori sub drapel, te gîndesti că te duci la strămosi. Dar o armată care face asta e ca aceea a lui Wilhelm al II-lea, în care fiecare soldat avea o cruce la gît pe care scria Gott mit uns.

Prima functie a unei religii reale este consolatoare, fiindcă religie am lătra precum cîinii. Ne mastem, trăim, ne îmbolnăvim, îmbătrînim si murim. Si întreg peisajul speciei om culminează în cimitir. Destinul uman nu e o invitatie la fericirea de-a trăi. Singurul mod de-a evita nelinistea metafizică a cimitirelor este religia. Cu religia intri în cimitir în plimbare. Cu filozofia intri în cimitir - cum a intrat prietenul meu Cioran - prin disperare.

Cine n-a putut fi înlocuită? Religie! Iar filozofia care speculează autonom, face onanie mintală. Si dacă vrea să scoată, să extragă esentedin stiintele naturii, e parazit. Atît! Nu îndrăznesti să spui despre religie, teologal vorbind, - dacă esti cinstit - că a fost înlocuită de filozofie sau de stiintă. Un creștin îti spune că advărul se definesteprin jocul celor două lumi: cea de aici o oglindeste imperfect pe cea de dincolo. Spune contra dacă poti!

Religia este principiul uniformizator al speciei umane si este singura salvare în care se poate vorbi despre egalitate.

Nu poti să spui că un pigmeu este egal cu mine, pentru că el nu-l are pe Dumnezeu, nu e un om întreg.

Religia transformă poporul într-o masă de oameni culti.

Între un laureat al premiului Nobel care nu s-a idiotizat complet si a rămas religios si un tăran analfabet nu există nici o diferentă.

Nivelul meu intelectual, chiar dacă sînt savant, nu depășeste nivelul unui popă obscur din Bărăgan. Pentru că preotul ăla, în ritualul lui din biserica aia din lemn sau piatră, stă de vorbă cu absolutul.

Stiinta se misca asimptotic la absolut. Arta se misca asimptotic la absolut. Stiinta este sediul folosului si arta este sediul plăcerii.

Religia este sediul adevărului transcendent în esență si unic ca principiu unic al tuturor lucrurilor. Religia se situează peste ultimele speculatii teoretice ale stiintei, prin adevărul absolut unic, care e Dumnezeu. Să vină un laureat al premiului Nobel ateu. Ce-o să-mi spună el? O babă care cade în fata icoanei Domnului străbătută de absolut e om, si ăla e dihor laureat.

În Ispita de pe munte - retro satana - Isus spune: "Împărăția mea nu e din lumea aceasta" Asta-i nemaiauzit! Du-te în împărăția Lui cu trenul sau cu racheta dacă poți. Nu poți! Înotăm în Univers ca mormolocii, si lumea lui Cristos se situează transcendent ca-n Ispita de pe munte, în mod etern.

Tot ce se face în afara teologiei este ononie de prestigiu.

Revoluția este o înaintare pe loc. Nimic nu mai poate fi inventat după facerea lumii; doar dacă te situezi în afara ei si creezi o lume nouă. Revoluția nu adaugă nimic Ideilor lui Platon.

Revoluția franceză n-a fost o revoluție, nici revoluția rusă n-a fost o revoluție. Nu există revoluții, ci doar tehnici insurectionale în bătălia pentru putere (Curzio Malaparte). Dacă e o "restructurare" a omului, aceasta s-a întâmplat o singură dată în timp, la apariția lui Cristos.

Asa am spus eu în temniță: Domnule colonel - eram sase sute de inși într-o curte închisă - nu vâti fi voi, comunistii, niciodată revolutionari pînă nu veti imita pe cel mai generos zeu pe care l-a dat istoria lumii, pe Cristos. În parabola cu paia rătăcită, un păstor părăseste o turmă întregă în căutarea unei oi. Să stiti, asta se cheamă "unanimism moral creștin". Fiindcă în universul lui Cristos o celulă care mai palpita într-un muribund e mai valoroasă decît toate galaxiile posibile.

Poarta spre Dumnezeu este credința, iar forma prin care se intră la Dumnezeu e rugăciunea. Rugăciunea e singura manifestare a omului prin care acesta poate lua contact cu Dumnezeu. Gîndită creștin, rugăciunea ne arată că umilinta înaltă, iar nu coboară pe om.

Am spus eu odată că dacă un preot din Bărăgan, cînd se roagă, este Dumnezeu cu el, atunci preotul ăla înlocuieste toată Academia Română...

A încercat să-mi explice mie un diplomat rus precum că Moscova își trage rădăcinile de la Roma. I-am spus că nu se poate, pentru că toti romanii ar fi înghetat de frig la Moscova. Am fost întotdeauna foarte ostil rusilor, pentru că si ei ne-au fost nouă. Îmi aduc aminte că, într-o societate de diplomati, mi s-a spus că rusii sînt un popor mesianic. Le-am răspuns că nu: rusii sînt un popor numeros cu o obrăznicie mesianică si care au preluat Bizantul, considerîndu-se continuatorii strălucirii bizantine.

Rusii au un fel de umanitate indefinibilă. Am fost la Moscova si nu pot spune despre ei că sînt individual tirani, desi au practicat tirania. Pe de altă parte, nu cred să fi întîlnit vreun rus care să fie normal; asta nu mi-o pot explica decît prin faptul că, probabil s-au corcit cu tătarii.

Ce-si închipuie rusii? C-a fost pus jos Hitler si ei sînt vaccinati? Au intrat într-un teren minat: în spatiul planetar al intereselor anglo-saxone, al negustorilor ăstora. Dacă esti în calea unui automobil anglo-saxon, apare

războiul. Păi ce-si închipuie muscalii? Că ăia tolerează să stai în calea lor? Ȑia s-au învățat, anglo-saxonii, să fie stăpînii lumii - si muscalii zic niet! Ei asta-i... Păi hai să ne batem!

I-am asemănat odată pe rusi cu vacile care dau douăzeci si cinci de chile de lapte pe zi si apoi se baligă în sistar.

Rusii sînt la fel de imperialisti ca Germania lui Hitler. Dar ei nu spun asta. Rusii sînt mai perfizi. Cînd te ocupă si te declari de acord, spun că esti progresist, iar cînd le rupi fălcile, că esti fascist si reactionar. Rusii sînt mai abili politic decît germanii. Dovadă că au reusit să facă din brasoava asta rosie, din rusinea asta care e bolsevismul, o supraputere mondială, să impună Statelor Unite situarea bolsevismului la rang de supraputere.

Mă întreba un rus cu ani în urmă: Domnule Tutea, cum vă explicati dumneavoastră că noi, rusii, întindem mîna Europei si ea o refuză sistematic? - Foarte simplu, aveti un cancer mintal, se chiamă cancer ideologic marxist-leninist. Aruncati cancerul ăsta la gunoi si Europa nu numai că vă salută, dar vă si recunoaste, cum traditonal ati fost recunoscuti, ca parteneri egali. Si atunci Europa se va întinde de la Atlantic la Vladivostok, iar America va fi a doua Albania...

Rusul e contraindicat la cugetare ca sifilisul la sistemul nervos. Am făcut afirmatia asta, pe care ulterior am retractat-o (ca să nu se creadă că e vorba de toti rusii, de marele popor rus), gîndidu-mă la Gorbaciov. Pentru că el spune: Situatiia economică a Uniunii - vasăzică după 70 de ani de marxism-leninism - e catastrofică. Punct. Si apoi optează pentru leninism! Adică pentru cadavrul din Piata Rosie, care a creat dezastrul ăsta...

Cultura sătească este aparent anonimă; anonimatul în această sferă este o simplă ipoteză de lucru. Nu poti spune că la sat oamenii gîndesc în cor; oamenii nu gîndesc în grup...La baza culturii tărănesti este tot personalitatea lor, dar o personalitate anonimă, nu ca orăsenii, care se semnează unde vrei si unde nu vrei, pe garduri si hîrtie. Adevărurile din lumea rurală răsar asa, ca brazii, ca fagii...

Tăranii formează o comunitate si orăsenii o societate. Comunitatea e de natură organică si societatea orasului e de natură construită. Orăsenii sînt juxtapusi, cum sînt cartofii în sac, în timp ce sătenii stau în sat prin reguli de comportare, convietuire, prin asigurarea sănătății si echilibrului mediului ambiant. Obstea tărănească creează doar moravuri rurale, dar nu creează norme pentru o cetate ca cea modernă. Cînd Ion Mihalache a creat Partidul Tărănesc si a vrut să organizeze cetatea pe interesele rurale, i s-a obiectat că "domnul si doamna Mihalache vor ajunge la Cîmpulung într-o săptămînă cu carul de boi..."

E foarte greu, cînd ai responsabilitatea a ceea ce faci, să te pui pe scris, fiindcă scrisul te definitivează, în sensul că te arată fără posibilitate de iesire.

Sfîntul are forta de coeziune a pietrei.

Un sfînt poate fi si analfabet, dar e superior unui geniu, fiindcă ideea de sfintenie e legată de ideea de minune. Un sfînt poate face o minune. Geniul face isprăvi, nu minuni. Lumea, acum e ancorată în cultul genialității ca slăvire a progresului în afară. Atît. Or, cu cît sîntem mai avansati, mecanic si material, cu atît sîntem mai departe de esenta reală a lumii, de sfintenie.

Singurii oameni care nu pot fi suspectati că se înfioară în fata mortii sînt sfintii.

A fi sfînt înseamnă a fi suveranul tău perfect.

M-a întrebat odată Nae Ionescu ce cred despre evreul acesta, despre Pavel. Stii ce i-am spus? - Țsta nu-i om, domnule, este toată Mediterana.

Social-democratia este laptele bătut al comunismului.

Stiti ce vor social-democratii? Să facă si bine, dacă se poate, dar să nu facă ce trebuie. Social-democratia e anticamera comunismului. Numai că, dacă prin social-democratie s-a intrat în comunism, nu se poate iesi din comunism tot pe acolo. E ca o usă care se poate deschide numai dintr-o parte. Social-democratii n-au forță activă de luptă. Păi n-au guvernat Germania social-democratii? Drept care au făcut pe ei!

Trei ore am vorbit atunci în curtea închisorii, de Platon si despre Cristos. Zice colonelul: Vă rog să scrieti ce-ati vorbit, ca nu cumva ministrul de interne Drăghici să spună că sînt solidar cu dumneavoastră. - Domnule colonel, cum să fim noi solidari? Eu tocmai d-aia am venit aici, că nu sîntem solidari unii cu altii...

Am fost în tinerete de stînga din generozitate. Pentru că, vorba- ceea: dacă pînă la 30 de ani nu esti de stînga, n-ai inimă, dacă după 30 de ani mai esti de stînga si nu esti conservator, esti crestin. Confudam în tinerete comunismul cu comunitarismul.

Stînga nu poate governa. Cînd vine la putere e pustiu.

Toate formele de stînga violează cotidian ordinea naturală a lui Dumnezeu.

Acum vor să-l sfintească pe Stefan cel Mare... A fost cea mai mare personalitate politică si militară pe care au dat-o români în istoria lor. Carol I zicea: Nu veti mai da unu' ca ăsta chiar dacă mai trăiti încă un milion de ani. Da'cum să faci sfînt din el? Că el era curvar, domnule! Erou, asta-i altceva... Un erou national fără egal. Cel mai mare. Da' sfînt... Cum să faci sfînt din el?!

Este incorect să ai dispret fată de tehnică. Eu nu sînt tehnocrat, însă recunosc că în bătălia pentru adaptare, tehnica este universal utilă. Dar asta nu înseamnă că tehnica poartă în ea dimensiunea infinitului.

Cînd va dispărea ultimul tăran din lume - la toate popoarele, vreau să spun - va dispărea si ultimul om din specia om. Si atunci or să apară maimute cu haine.

Tăranul este omul absolut.

Nae Ionescu îl concepea pe român ca pe un tăran învățat, dens de credință. Păi nu e realitate! Cum putem muta un om în cioareci în Academia Română? Nu poti absolutiza tăranul. Îl poti iubi că e viguros si că e român autentic. Că sigur e român! Dacă eu, că tata a fost popă si maică-mea tărăncă, si tot mă îndoiesc că sînt român, dar de un tăran în cioareci nu trebuie să te îndoiesti, dă-o încolo de treabă! Țla e român prin definitie. Țla duce cioarecii la primărie si îi dă certificat de român...Eu mă gîndesc la tăran bio-istoric. Pentru că el e purtătorul bio-istoric al românilor. Fără cioarecii lui, aici trăiau tătarii, pecenegii, cumanii, turcii, maghiarii, germanii... Pe cioarecii lui stăm. Eu nu sînt un om pitoresc, eu sînt un om grav. Cred că sînteti de acord că, la rangul

mintii mele, nu sînt pitoresc. Dar în presă apar pitoresc. Si moare de plăcere mass-media cînd citește gogosile astea. Zice: aoleu, ce drăgut e ăsta! Eu nu sînt un om drăgut, eu sînt un om solemn.

I-am spus eu părintelui Stăniloae că nu mă consider un Socrate. Dar cum vă socotiti? Popă, zic. Si unde aveti parohia? - N-am parohie, dar spovedesc pe unde pot.

Si eu sînt un om greoi de munte, ca Eminescu, fără să am îndrăzneala să mă compar cu el - un pisc. Dar si eu sînt un om greoi de munte; si de aceea, nimic nu se desface cu suflu de destin dacă mă uit în trecutul meu, cu suflu de destin în mod necesar, ci totul este întîmplător. De aceea am fost condamnat să condamn adevărul. Nu sînt spontan, caut continuu, nu sînt vizitat de inspirație, totul e inițiere, efort continuu rational, că asta e inițiere, căutare personală; caut metodologic mereu o cale către adevăr si nu ajung deloc la el. Si pînă la urmă mă rezum la ce se întîmplă în templu, în biserică, în materie de adevăr. E vorba de adevăr, nu e vorba de comoditate. Că sînt incomod, că sînt bătrîn, că biologia vîrstei mi-a luat unele virtuti pe care le-am avut în tinerete, asta nu mă deranjează. Ceea ce mă deranjează enorm, e că nu ajung la adevăr căutîndu-l. Fiindcă cel care-l cautănu-l află, si-l caută neaflînd si, vorbind socratico-crestin, stie nestind.

Nae Ionescu le zicea unora că ar trebui să facă așa ca ăla, arătînd cu degetul către mine. Da', zice, ăla ne va conduce în viitor...Si într-adevăr, i-am condus pe toti...la puscărie!

Eu sînt aristocrat prin adopțiune - că maică-mea era țărăncă. Cum spune Tudor Vianu despre Titu Maiorescu: a fost el boier? Dacă nu se duceau la Viena si în Germania, rămîneau doar niste balcanici extraordinar de inteligenti... Si eu la fel, dacă n-as avea cultură filozofică germană, as fi un siret din Cîmpulung, mi-as permite să mă joc de-a turca. Noi sîntem germani de limbă română!

Se zice că si animalele, unele simt nevoia de companie; cică elefantul si măgarul nu iubesc singurătatea. Eu mă compar cu ei. Nici lor nu le place să trăiască singuri. Dar ei au superioritate față de mine. Sînt foarte invidios pe elefant si pe măgar: ei mor singuri. Se izolează cînd mor. Moartea măgarului e cea mai glorioasă. Printii si regii mor în fata asistentei: mor ca niste vaci...

Sînt nelinistit de bătrînete si însingurat. Am un regret: că nu m-am însurat, să am si eu un copil. Am un regret: că nu m-am însurat, să am si eu un copil. Chiar dacă sînt niste javre, copiii, dar oricum... Sînt carne din carnea... sînt javre din carnea ta. Asa o fi vrut Dumnezeu.

En n-am tins să devin filozof. Am vrut să devin "legiuitor" - ceea ce e cu totul altceva -, adică să mă mut în altii. Legiuitorul este unul care își lichidează autoinstatisfactiile revărsîndu-se, formal sau juridic, în altii. Asta am vrut eu. Eu m-am văzut întotdeauna legiuitor, desi n-am avut ocazia să fiu. Am fost sfătuitor la diferiti tîmpiti ministri. Si alunecam peste ei ca apa peste rată... Uite, ca să ajungi legiuitor într-un stat nu-i suficient să fii un mare gînditor juridic, adică gînditor al formelor ordinii în societatea umană, ci trebuie să ai si o spurcăciune de partid. De unul singur poti să scrii tratate întregi... scrii cărți, dar nu faci cetate.

Desi sînt bolnav si neajutorat, nu îmi pare rău că exist. Încerc eu să-mi pară rău, dar n-are sens. Stiti de ce? Pentru că eu constat, în mod evident, că exist. Ceea ce mă confiscă pesimismului de a mă autonega este evidenta existentei mele. Omul care se sinucide n-a constatat că e om. N-a reusit să

intuiască existența sa. Să se trăiască pe sine. Eu nu mă pot sinucide - indiferent de starea mea, sănătate sau boală - fiindcă nu m-am făcut eu. N-am venit cu voia mea pe lumea asta. Și nici n-am să plec de voie din ea. Țasta este jocul fundamental al existenței mele.

Am o consolare - că în grandoarea istorică a poporului român eu sînt o rotită invizibilă, dar sînt... As fi fost neconsolat dacă n-as fi trăit convingerea fermă că îmi face cinstea suferinței un mare popor. Asta m-a salvat de la nebunie. Adică nu fac puscărie pentru că reprezintă un trib de negri, ci un mare popor, greu de istorie și de viitorul lui strălucit. Asta m-a consolat.

Eu, în tinerețe, am fost un om de extremă stîngă. Și la maturitate, de extremă dreaptă. Iar acum mă consolez cu calitatea mea de român întreg. Jocul acesta pe scara de valori politice nu mă mai interesează. S-a stins în mine acum setea de putere. N-o mai am. M-as bucura însă de un lucru - e chiar ceea ce nu mi-a plăcut și am fost toată viața silit să fac, fiindcă sînt sărac: să fiu sfătuitor. Atît.

Eu, dacă mă bate un român, mă consider maghiar sau evreu. Nu pot ofensa neamul meu în nici un individ. Pentru mine, toți românii sînt egali români. Nu știu dacă sînt înțeleși: românii n-au nici un viciu după mine și sînt egali.

... Dumnezeu știe cît de Socrate sînt! Eu nu mă socotesc decît o oarecare ființă gînditoare. Gîndesc și spun ceea ce gîndesc. E bine? E rău? Eu spun ceea ce cred că trebuie să spun. N-am făcut niciodată altfel, dar, în comunism, nimeni nu lua în seamă ceea ce spuneam. Spusele mele erau consemnate la Securitate, au avut ei grijă să mi le facă... arhivă. Cine va vrea să-mi studieze gîndirea va trebui să bată la usa acestei onorabile institutii. Sper că odată și odată usa asta se va deschide. Nu numai pentru consemnarea "gîndirii lui Tutea", ci și pentru alte consemnări.

Nu-mi pot face autobiografia, fiindcă nu mă interesează trecutul meu, pe care îl detest! N-am nimic comun cu mine în trecut. Știți cînd începe viața mea? Acum, cînd vorbesc cu dumneavoastră... Și așa mereu. Trăiesc ca să scap de amintirile gretoase care punctează existența mea; trăiesc, ca să mă detasez, principiul actualității. Ca să scap de obsesia trecutului dramatic, contorsionat, dezgustător pe anumite laturi, nu-i așa, și neomenesc - mă situez în principiul actualității. V-am spus: nu fac biografie, nici autobiografie, trăiesc principiul actualității permanente... Eu am fost Petre Tutea.

Am avut și discipoli... Nu se putea să nu am discipoli, fiindcă sînt un om vorbăret. Toată suferința mea se datorește poftei mele de a vorbi fără restricții...

A fost întrebă un tăran, în închisoare: ce înțelegi din tot ce spune Petre Tutea! Zice: nu înțeleg nimic, dar e o grozăvie!

Eu, de la vîrsta de cinci ani, - așa mi s-a spus mereu - eram cam inteligent. Am intrat în școală cum intră leul în cireadă: o mîncă toată. Singurul lucru pe care nu l-am putut face în școală a fost idiotia parțială, plastică: nu puteam desena un ou.

Cînd am văzut, în închisoare, că tot regimul care mi se aplică e inoperant - puteam eu, ca om, să-mi explic asta? Și atunci m-am gîndit că există o forță supracosmică, transcendentă, numită Dumnezeu. Numai El putea face isprava asta, ca eu să scap de înlăntuire. Pentru că, personal, nu mă pot dez-lăntui și elibera. Iar a vietui acolo, la închisoare, fără asistenta Lui nu se poate; au

fost oameni care au murit... Atunci s-a născut în mine credința nelimitată în atotputernicia și atotbunătatea divină.

Am devenit un gânditor creștin când mi-am dat seama că fără revelație, fără asistență divină, nu pot ști nici cine sînt, nici ce este lumea, nici dacă are vreun sens sau nu, nici dacă eu am vreun sens sau nu. Nu pot ști de unul singur. Când mi-am dat seama că fără Dumnezeu nu poți cunoaște sensul existenței umane și universale.

Eu n-am destin. M-a protejat Dumnezeu. Destinul nu operează la mine. Întîmplările au alergat peste mine, dar n-au reușit să mă nimicească. Asta m-a dus cu gândul la Dumnezeu, care e situat deasupra întîmplărilor vieții mele.

Eu am fost asemănat cu Socrate. Atît el, cît și eu, în actele căutării, căutăm la scara noastră de oameni neaflînd și stim nestiind. Atît. Socrate a fost pentru mine un model existential. Dar raportat la Isus își pierde semnificația. El a căutat un zeu. Eu, de plidă, nu-l caut, că-l am.

Ati întîlnit cumva, prin locurile pe care le-ati străbătut sau pe vreun bulevard, cuvîntul "tutism" sau "tutianism"? N-am făcut școală, deși și Nae Ionescu a gustat din mine. Nimeni nu a intrat în contact cu mine fără să ia ceva în traistă.

Am o rugămintă față de Cioran: să nu mă mai supradimensioneze, pentru că această exagerare, venind de la o personalitate ca a lui, îmi sădese în suflet, sau intensifică în mine, sentimentul dureros al neîndeplinirii. Acest sentiment este fructul întîlnirii dintre eul concret și ideal.

Eu am scris mult la viața mea, dar nu cred că scrierile mele sînt antologice și nici elocvente pentru evoluția spirituală a personalității mele. Poate eu însumi m-am împiedicat să mă realizez.

M-a întrebă cineva odată: Mă Petrică, tu când te asezi la masa de scris cum scrii? - Sînt emotionat de fila goală. Prima mea grijă e să nu fiu pîndit de demonul originalității. Urmăresc să nu fiu original și să fiu cuviincios. - Esti inspirat? - Nu, nu stă niciodată un zeu în colțul camerei mele când scriu eu. Sînt foarte neliniștit. Eu, care sînt creștin... Am două neliniști; să nu se afle în expunerea mea nici o inadvertență terminologică și nici o impietate.

Nu mă interesează dacă memoria mea se va păstra vesnic sau dacă or să mă uite oamenii. Eu, care sînt mistic, am două feluri de păgînism: nu pot suporta prostii, adică nu mă pot detașa de deliciile inteligenței; și pe urmă, în vreme ce la creștini suferința e calea regală a mîntuirii, eu nu pot suporta nici o suferință fizică. Or, ăsta e model homeric, model păgîn.

Nu mă interesează trecutul. De cîte ori mă întrebă cineva când m-am născut, spun că într-unul din anii trecuți.

De când am ieșit din puscărie mi se fac din când în când perchezitii și sînt luat la Securitate pentru anchetă. La început mă anchetau grade mici. Acum am ajuns la nivel de colonel. Unul din ăștia m-a întrebă zilele trecute de ce ponegrec regimul la Restaurantul Scriitorilor. I-am răspuns: Domnule colonel, eu la Restaurantul Scriitorilor întîlnesc tot felul de lume: oameni deștepti, imbecili, scriitori, curve și popi. Eu nu știu cu care din ăștia stai dumneavoastră de vorbă. Dar, decît să vă spună ei, mai bine să vă spun eu cine sînt: sînt român, nationalist, creștin, ortodox și militarist. Părerea mea este următoarea: trebuie să ne înmulțim ca sardelele, să ne înarmăm pînă-n dinți și

să terminăm cu popoarele limitrofe, căci n-au ce căuta în Europa. Visul meu e ca fiecare babă română să mulgă vaca cu cască militară pe cap.

Eu nu sînt orgolios deloc. Dar dacă cineva mă calcă pe nojite, mi-aduc aminte ce-am fost.

Toată viața am dorit să ajung în clanul conducător, pentru a face oamenilor binele cu carul...

Treisprezece ani de închisoare... Aveam doar o hăinută de puscărias. Ne dădeau o zeamă chioară și mămăligă friptă. M-au bătut... M-au arestat acasă. Nici nu tin minte anul... Cînd m-au anchetat am lesinat din bătaie. Iacătă că n-am murit! Am stat la Interne trei ani. Am fost după aceea la Jilava, la Ocnele Mari și pe urmă la Aiud. Eu mă mir cum mai sînt aici. De multe ori îmi doream să mor. Am avut mereu lasitatea de-a nu avea curajul să mă sinucid. Din motive religioase... Treisprezece ani! Nu pot să povestesc tot ce-am suferit pentru că nu pot să ofensez poporul român spunîndu-i că în mijlocul lui s-au petrecut asemenea monstruoziități.

M-a întrebat un anchetator: De ce ai vorbit împotriva noastră, dom'le? - N-am vorbit, dom'le. - Cum n-ai vorbit? - Păi împotriva voastră vorbește tot poporul român. Ce să mai adaug eu? Și mi-au dat 20 de ani muncă silnică fără motive. Mi s-a prezentat sentința de condamnare ca să fac recurs. La cine să fac recurs, la Dumnezeu?

Am fost solicitat, în închisoare, să scriu pentru revista Glasul patriei, ca și Nichifor Crainic. Mi s-a părut ciudat să fii arestat și să scrii, să meditezi. Adică să spui: vă multumesc că m-ați arestat! Asta era o porcărie nemaipomenită, să oblige un detinut să scrie. El poate să-și scrie memoriile, dar nu pentru tine, ăla care-l persecuti...

Eu, cultural, sînt un european, dar fundamentul spiritual e de tîran din Muscel. La închisoare, grija mea a fost să nu fac neamul românesc de rîs. Și tot din generația mea au simțit această grijă. Dacă mă schingiuiam ca să mărturisesc că sînt tîmpit, nu mă interesa, dar dacă era ca să nu mai fac pe românul, mă lăsam schingiuit pînă la moarte. Eu nu știu dacă vom fi apreciați pentru ceea ce am făcut; important e că n-am făcut-o niciodată doar declarativ, ci că am suferit pentru un ideal. E o monstruoziitate să ajungi să suferi pentru un ideal în mod fizic.

Am o legendă, dar legenda mea nu acoperă ideea de statuie. Nu sînt candidat la rangul de mare personalitate. Oricum, mi-e groază de o posteritate pur legendară. Înainte eram obsedat de ideea rămîinerii a ceva după mine. Acum mă mai interesează ce rămîne după mine ca zăpada de anul trecut. M-am fîțîit așa, un pic, în epocă... Eu nu îmi supravietuiesc. Ca să rămîi în epocă trebuie să fii genial, or eu am fost numai inteligent.

Definiția mea este: Petre Tutea, românul. Am apărut interesele României în mod eroic, nu diplomatic. Prin iubire și suferință. Și convingerea mea este că suferința rămîne totuși cea mai mare dovadă a dragostei lui Dumnezeu.

Eu n-adun nimic. Îmi spunea un popă, zice, păi dumneavoastră vă risipiti așa, vă poate fura oricine... Zic: uite, părinte, eu, zic, am adoptat concepția regelui Frantei în materie de risipire a ideilor mele. Concepția lui despre cartof. Cînd au venit cartofii din America, tîranii nu-i cultivau. "Să mîncăm noi buruiana asta din pămînt..." Ce a zis regele Frantei? "Mă, seamănă, mă, cartofi pe mosia

mea si, cînd or vedea t ranii că  i păzesc, or să-si dea seama că-s lucru bun. L sati-i să fure, că asa se r sp ndesc cartofii în tar ."

Odată, în hol la Athénée Palace, m-a arestat Securitatea pe motiv că fac speculă. Cu ce? i-am întrebat. Nu mi-au răspuns. Si atunci mi-am adus aminte de vorba unui prieten de la Cluj: "Cu idei, frate, cu idei!"

Uneori mă preocupă ideea "operei" mele. Pentru că om de stat nu am fost, profesor nu am fost, scriitor nu am fost, da' atunci - ce sînt? Că nici ultimul parazit care creste în cutele societ tii nu sînt... Pesemne că sînt cineva dificil de fixat.

"Ce mai faceti, domnu' Tutea?" - Mă simt asemeni unui vultur trist, care  n ltat la zenit urinează asupra veacului douăzeci cu un dispret crestin.

Am purtat ideile si credinta precum poartă v ntul microbii.

Un umanist pur, adică indiferent religios, practică formele vietii de junglă,  mping nd cruzimea p n  la forma gratuită a bestialit tii tigrlui. Vremea noastră este plină de astfel de exemplare.

Umanismul este una din formele grave ale rătăcirii omului modern, care pleacă din antropocentrismul Renasterii.  n Renastere, "titanii" s-au umflat prin autocunoasterea necunoasterii. Ei nu se cunosteau pe ei însisi si au crezut că s-au descoperit ca oameni.

Omul - javra asta bipedă, pe care eu îl consider "animal prost", homo stultus - atunci c nd se screme să facă singur ordine, adică c nd practică umanismul, îl înlocuieste pe Dumnezeu cu el. Nicăieri Dumnezeu n-a avut de furcă cu dracul mai mult dec t în sacrul spatiu al Italiei. Acolo, adică, unde s-a născut umanismul în Renastere.

Cu ungerii nu putem avea probleme militare: dacă dăm drumul la toti caii din Ardeal, fără c l reti, în două ceasuri se pis  în Budapesta.

(Vlad Tepes) are meritul de a fi pus pe tronul Moldovei pe cel mai mare voievod român, pe Stefan cel Mare. Cu armele! Are meritul că l-a si bătut. Si are mai ales meritul că a cobor t morala absolută prin tepele puse în cur la nivel absolut. Dormei cu punga de aur la cap si ti-era frică să n-o furi tu de la tine.  sta-i voievod absolut, Vlad Tepes. Păi fără  sta istoria românilor e o pajiste cu miei!